

דרשות לפרשת השבוע שנאמרו סביב החטיפה והשחרור

דרשות הרב סיני אדלר¹

בשבוע של פרשת חוקת בשנת תשל"ז נחטף ע"י מחבלים מטוס אל על ובו 240 נוסעים והובא לאוגנדה. כעבור מספר ימים שוחררו ע"י חיילי צה"ל להלן תמצית דברים שאמרתי עם חטיפתם בשבת פרשת חוקת ולאחר מכן מובאים דברים שאמרתי אחרי שחרורם בשבת פרשת בלק.²

עם חטיפתם-כתוב בפרשת חקת כ"א, א' וישמע הכנעני מלך ערד ישב הנגב כי בא ישראל דרך האתרים וילחם בישראל וישב ממנו שבי' פרש"י שמע שמת אהרן ונסתלקו ענני הכבוד מכאן עלינו ללמוד שאם הגויים פוגעים בישראל סימן הוא שאין השכינה מגינה עליהם. ובראש וראשונה מוטל עלינו לחפש מהי הסיבה שבעטייה קרה דבר כזה, אמנם יש לנקוט בכל הדרכים הטבעיות כפי שגם עשה יעקב אבינו. אולם הפניה המידית חייבת להיות אל הקב"ה, וכך עשו אבותינו לאחר ששפחה אחת בלבד נפלה בשבי כפי שרש"י מביא בשם המדרש וידר ישראל נדר לה' וגו' וישמע ה' בקול ישראל ויתן את הכנעני ויחרם אתהם ואת עריהם וגו' עם ישראל יצא למלחמה למען הצלתה של שפחה אחת ללמד שהעם כולו חייב במסירות נפש אפילו כדי להציל נפש אחת. כאשר הקב"ה ראה מסירות זו הוא שמע לתפילתם.

עם שחרורם - רש"י בתחילת פרשת בלק כותב - ומה ראה מואב ליטול עצה ממדין כיון שראו את ישראל נוצחים שלא כמנהג העולם, אמרו מנהיגם של אלו במדין נתגדל נשאל מהם מה מדתו א"ל אין כוחו אלא בפיו. בהמשך הפרשה גילה בלעם במה טמון כוחם של ישראל [כ"ג כ"ד]- הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא לא ישכב עד יאכל טרף וגו' ואמרו במ"ר אין אומה בעולם כיוצא בהם, הרי הן ישנים מן התורה ומן המצוות ועומדין משנתן כאריות וחוטפין קריאת שמע וממליכין להקב"ה ונעשין כאריות ומפליגין לדרך ארץ למשא ולמתן, אם נתקל אחד מהם בכולם או אם מחבלין באין ליגע באחד מהן, ממליך להקב"ה בשה"ש אומר ה' אחד נאכלין המחבלין מפניו ומלחשין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד ובורחין, דברי מדרש אלו נשמעים כדברי נבואה למה שאירע בימים אלו שבהם קוראים פסוקים אלו. כאשר קהל גדול של יראי ה' התפלל להצלת השבויים ובזכותם הצליחה קבוצה קטנה יחסית של חיילי צה"ל להשתלט על המחבלים ולהציל את השבויים שבידיהם.

1. הרב סיני יצחק הלוי אדלר (תמוז תרפ"ח, - י"ט בתמוז ה'תש"פ) היה רבה הראשי של אשדוד ומרבני כולל מר"ץ במבשרת ציון.

2. מתוך דבר סיני על התורה.

דרשת הרב אברהם כהן³

..ליכא מידי דלא רמיזא באורייתא. מתוך דברים שאמרתי בדרשה ביום שב"ק פ' בלק בקיצור נמרץ. המבצע המזהיר של עם ישראל באוגנדא השבוע, עורר תשומת לבי לעיין בשתי פרשיות שני השבועות חוקת ובלק, וראיתי דליכא מידי דלא רמיזא באורייתא. [עיין תענית ט']. בשבוע פרשת חוקת שכל עיני ישראל היו נשואות בדאגה רבה לגורלם ולשלומם של החטופים כתוב בפרשה: וישמע הכנעני מלך ערד וגו' וילחם בישראל וישב ממנו שבי וידר ישראל וגו' וישמע ה' וגו' ויחרם וגו' ויקרא שם המקום חרמה.

"הכנענים" הם ה"פלשתינאים" הקרואים על שם ארץ כנען. וכן פלשתינים על שם פלשתין, ראו כי ישראל בעונות הרבים ירדו כל יום אחורנית ממלחמת יום הכפורים, ונשארו בודדים בין אומות העולם, וכל העולם תומך רק במחבלים, וזהו פירוש "האתרים" שמת אהרן "ונסתלקו מהם ענני כבוד" [עיין פירש"י] אותו הכבוד והגדולה, העוז והעוצמה של עם ישראל נסתלק! וכסבורים שניתנה להם רשות להתעלל בהם כאוות נפשם⁴. "מלך ערד" שדומים לערוד שבמדבר [עיין ראש השנה דף ג'] הם נעצו ציפורניהם במטוס הידוע, באנשים תמימים חפים מפשע, הכולל גם זקנים נשים וטף. "וישב ממנו שבי", לקחום וחטפום כ"שבויים" וכבני ערובה, להתעולל עלילות ברשע בשיתוף פעולה עם אידי אמין הרודן האכזר. וידר ישראל וגו' ובסופו של דבר: וישמע ה' בקול ישראל ויחרם אתהם ואת עריהם. שבמבצע מזהיר ואגדי זה, הביסו והחרימו אותם ואת חיילי אוגנדא עם עוד עשרות מטוסי קרב, ופדויי ה' ישובו ובאו ציון ברנה ושמחת עולם על ראשם.

3. רב שכונת תלפיות, מתוך קובץ "אור תורה" תמוז תשל"ו עמוד מ"ב

4. ביום שלמחרת המבצע כתב שמואל שניצר בעיתון מעריב את הדברים הבאים [הוספתי להם שם שמיים] למבצע החילוץ של חטופי אנטבה ערך ומשמעות החורגים אף מן התחומים הנרחבים והמרהיבים שלהיחלוצות מצרה צרורה והפיכת מפלה בטוחה לניצחון מזהיר. מי שהקשיב אתמול לרחשי לב הציבור, מי ששם אצבע על דופקו הקולקטיבי יכול לחוש בכך: הרחק מעבר לגלי הגאווה על התכנון והביצוע הנועז שבאה, זע משהו שאיננו שייך למקרה זה דווקא ולימים אלה בלבד. הישראלי, שנתפס באחרונה לספקות באחרונה לספקות גדולים ביחס לזהותו ולכוחו, מצא את עצמו מחדש. פתאום בחסדי שמיים הזדקפה קומתנו הלאומית, ולא בעיני עצמנו בלבד. פתאום הוברר לנו שאיננו עם מוכה ומדינה נמחצת כפי שחששנו, ולא שמשון גזוז- מחלפות כפי שהאמינו רבים בתוך מחננו. ולא אסקופה נשכל מטורפי המהפכה העולמית וכל מוכי השיגעון הבינלאומיים יכולים לדרוס אותה להנאתם. אלא אנחנו הגורם הלא צפוי בעולם שביי גררה, המסוגל להעלות על הדעת כל מעשה לא-קוננוציונלי, ולהפוך בעזרת ה', כל רעיון בלתי אפשרי למציאות יומיומית. זו הסגולה שבאמצעותה עשינו את כל המעשים הלא משוערים אשר הביאונו עד הלום. זה הפשר שלקיומנו בניגוד לכל הסתברות. של תחייתנו חרף כל הגיון, של עוצמתנו בתוך כל החולשה. זה הסוד של כוחנו והיסוד של יחודנו. אותה אמונה תמה שכל דבר שלא יכול לקרות וכל מעשה שלא ייתכן לעשותו וכל חזון שאין בו מציאות בפרוטה- אצלנו הפכו לאפשריים וריאליים.

בעיתון ידיעות אחרונות [ו' תמוז] נכתב: "הרב הראשי, שלמה גורן, בירך בהתרגשות: זכיתם לקדש שם שמים בעולם כולו, זכיתם לתקן את כל מה שסבלנו מאז מלחמת יום הכיפורים.

ומה מאד יומתקו דברי רש"י ז"ל שם מחז"ל "אינה אלא שפחה אחת", וכן במקרה זמננו לא נשאר תחת ידם אלא אשה אחת שעד היום לא נודע גורלה [ומה שכינה אותה בשם שפחה לרמז שאשה זו יש לה אזרחות כפולה כמו השפחה שהיא גם גויה וגם יהודיה שטבלה לשם גירות, כידוע]⁵

לאחר גמר המבצע המוצלת שכל אומות העולם הרימו על נס את שבחו של עם ישראל שאין באפשרות עם ולשון לעשות כמעשיו, ברוך השומר כבשתו בין שבעים זאבים שכחו וגבורתו מלא עולם, וכולם ענו אמן בעל כורחם על עוזו ונפלאותיו של העם הקטן הזה - הנה שונאי ישראל מדינות ערב וגרורותיהן אדרבה הגישו תלונה לאו"ם כדי לגנות את ישראל, ובשלב הזה באה פרשת בלק.

"בלק הקוסם" הזה, שכחו היה בידיו ולא בפיו, שהיה מסנוור את העיניים בקסמים ובכשפים, זה רומז למדינות ערב שסינוורו עיני כל העולם במעשי ידיהם, דהיינו בנפט הנמצא תחת ידם. שלח אל "בלעם" הוא מועצת הבטחון באו"ם, ושם במועצת הביטחון מתנהלת רק מלחמת שפתים וכחם רק ב"פה", וכן בלעם היה כוחו רק בפיו. ויש לרמז בלעם ר"ת - מועצת בטחון לשלום עולם. וזהו: וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמורי, לאמרי - ר"ת - לאידי אמין מנהיג רודן ידוע.⁶ אויבי ישראל רואים רק מה שעשה ישראל בהם להציל את עצמו, אבל טח עיניהם מראות מה שהם עשו בישראל. בזה עיניים להם ולא יראו אזנים להם ולא ישמעו.

ומטרת התלונה של בלק לבלעם, קרי אויבי ישראל למועצת הבטחון היא, לכה ארה לי יעקב ולכה זועמה ישראל, לגנות את עם ישראל בפה מלא, לטשטש ולמחות אותו הכבוד והניצחון המזהיר שנחל ישראל מעמי תבל שוחרי האמת והצדק ותקוותנו חזקה כשם שהקב"ה שם רסן והכה בפיו של בלעם לפתוח פיו בחכה בטובה וברכה, ולבלום פיו ברסן שלא יקלל ויגנה, כן גם יהיה במועצת הבטחון.

עם ישראל נמשל לעפר הארץ וגם לכוכבים, ואמרו חז"ל כשיורד הוא יורד עד לעפר, וכשעולה הוא עולה עד לכוכבים, וכן ראינו שבשנים האחרונות ירדנו פלאים ממש עד לעפר, וברגע אחד עלינו עד לרקיע בעזרתו ית"ש במבצע הנורא והמבהיל הזה "שמעו עמים ירגזון חיל אחז ששבי פלשת" - פלשתניאים. וכן נאמר בפרשת השבוע: הן עם לבדד ישכון ובגויים לא יתחשב. ולאחר מכן כתיב: הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא וגו'. ב' במסרה הן עם, רמז: אם הגענו לבידוד כזה עד שלא נחשבנו אפילו לגוי ביניהם, מיד, הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא, לעשות נפלאות גדולות ועוז ותושיה!

5. ארבעה הרגים היו במבצע. מפקד סיירת מטכ"ל, יוני נתניהו; ושלושת בני הערובה, בורוכוביץ, מימוני ופסקו כהן. כנראה כוונת הדברים לדורה בלון, שהיתה אזרחית ישראלית ובריטית, ולבסוף נודע שנרצחה בבית החולים בקמפלה, בירת אוגנדה, לשם נלקחה אחרי שחשה ברע בבית הנתיבות, שם הוחזקו החטופים.

6. אגב, הרב מאיר מאזוז [מגדולי ישראל ג, רנ"א] כדרכו מצא רמז לעניין: ושים באזני יהושע - כן רמזתי פעם בדרשה על מאורע אנטבה שאין זה בדרך טבע כי אם ברוב רחמיו וחסדו יתברך, וסימניך שאחינו האשכנזים לפי מבטאם כותבים אנטבע קרי ביה אין טבע ועל חסרון היו"ד אין לחוש, עיין קידושין דף ד' ע"א.